

Samenspelen

1. Introductie

Ruzie tussen kinderen ontstaat vaak bij het spelen. Kinderen pakken spullen van elkaar af, houden zich niet aan afspraken of geven elkaar letterlijk of figuurlijk te weinig speelruimte. Toch biedt samenspelen veel mogelijkheden tot de sociaal-emotionele ontwikkeling en is het belangrijk kinderen te beoordelen vanuit de invalshoek van het samenspelen.

2. Omschrijving

Problemen bij het samenspelen manifesteren zich in de vorm van:

- Problemen met het initiëren van het samenspelen zoals het vragen of iemand met je wil spelen of het vragen of je met anderen mag spelen/mee mag doen;
- Problemen met het reageren op anderen in de vorm van een aansluitende spelreactie en het dus niet naast elkaar spelen, maar met elkaar spelen;
- Problemen met het reageren op anderen in de vorm van het verbaal reageren op wat anderen zeggen;
- Problemen met het onderhouden van oogcontacten;
- Problemen met de taal zoals het vragen kunnen stellen en het mededelingen kunnen doen;
- Problemen met het accepteren van wat anderen doen;
- Problemen met het accepteren dat anderen bepaalde materialen gebruiken in de vorm van het afpakken van materialen;
- Niet aan afspraken kunnen/willen houden;
- Problemen in de houding naar anderen toe: niet-vriendelijk zijn, afkeuren, uitlachen, etc.

3. Diagnose

Maak voor de diagnose gebruik van de twee diagnosemiddelen uit andere orthobeelden zoals:

- de spelontwikkelingsdiagnose zoals weergegeven op pagina 695 t/m 699;
- de sociale-diagnose zoals weergegeven op pagina 647;

Zie verder uit dit orthobeeld; de Diagnostische observatie- en vragenlijst: **samenspelen** zoals weergegeven op pagina 580.

4. Verklaringen

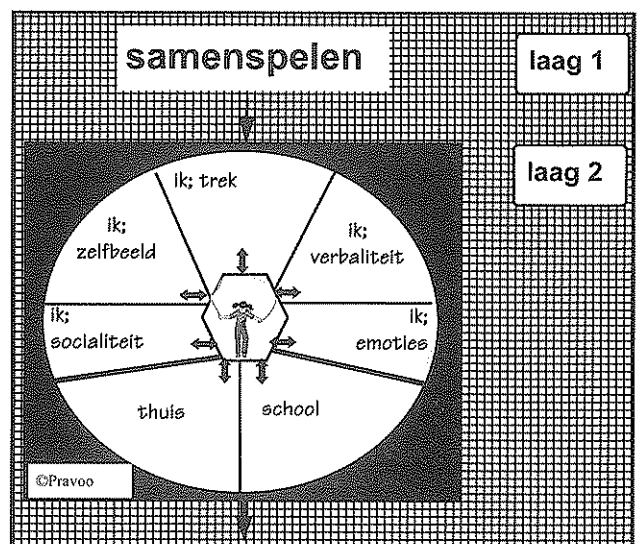
De samenspelproblemen kunnen te maken hebben met een gebrek om d.m.v. taal te communiceren. Daarnaast kan er sprake zijn van een tekort aan sociale vaardigheden of problemen op het gebied van de sociale attitude. Samenspeelproblemen kunnen te maken hebben met een gebrek aan sociale ervaringen thuis en op school.

Daarnaast kunnen ernstige ge-dragstoornissen zoals agressieproblemen, contact-stoornissen (aan autisme verwante stoornissen) en ADHD het samenwerken bemoeilijken.

Een extra diagnosetip

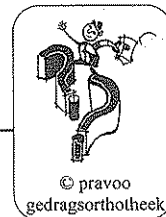
U kunt de specifieke diagnosemiddelen die bij dit orthobeeld horen gebruiken, maar u kunt ook de meer algemene diagnosemiddelen uit deze orthotheek hanteren. Zie daarvoor de opzet voor de gedragsdiagnose zoals weergegeven op pagina 21 t/m 40 en dan de diagnosemiddelen:

- diagnosezoekwijzer op pagina 22
- diagnosehulp 1 op pagina 29-33
- diagnosehulp 2 op pagina 34-36
- diagnosehulp 3 op pagina 37
- diagnosehulp 4 op pagina 38-40

Diagnostische observatie- en vragenlijst

Samenspelen

Naam/groep:

Geboortedatum:/ingevuld op:/ingevuld door:

Voorstellen voor de kijkwijzer:

Probeer met behulp van de volgende kijkwijzer zicht te krijgen op het samenspelen van het kind: Heeft het kind problemen met het initiëren van het samenspelen, zoals het vragen of iemand met je wil spelen of het vragen of je met anderen mag spelen/mee mag doen; problemen met het reageren op anderen in de vorm van een aansluitende spelreactie en het dus niet naast elkaar spelen, maar met elkaar spelen; problemen met het reageren op anderen in de vorm van het verbaal reageren op wat anderen zeggen; problemen met het onderhouden van oogcontacten; problemen met de taal, zoals het vragen kunnen stellen en mededelingen kunnen doen; problemen met het accepteren van wat anderen doen; problemen met het accepteren dat anderen bepaalde materialen gebruiken in de vorm van het afpakken van materialen en/of dingen kapot maken; niet aan afspraken kunnen houden; problemen in de houding naar anderen toe: niet vriendelijk zijn, afkeuren, uitlachen, etc.

Vragen

1. Ik-trek

1.1 Heeft het kind altijd al moeite gehad iets met anderen te doen?

2. Ik-verbaliteit

2.1 Heeft het kind problemen met de taalbegrip en de taalexpressie?

3. Ik-zelfbeeld

3.1 Hoe is het zelfbeeld van het kind? Zie voor de bepaling bijlage 82 op blz. 370 en verder.

4. Ik-emotionaliteit

4.1 Heeft het kind bepaalde emotionele problemen?

5. Ik-socialiteit (zie ook de kijkwijzer)

5.1 Is het kind geaccepteerd in de groep en heeft het voldoende positieve sociale contacten?

5.2 Heeft het kind moeite met het inleven in anderen en is het sterk egocentrisch?

5.3 Wordt het kind gepest?

6. School

6.1 Hebt u op school een leergang waarin u de diverse aspecten van het samenspelen oefent?

7. Thuis

7.1 Is het kind enig kind?

7.2 Spelen er na schooltijd voldoende kinderen met het kind?

Aanvullende gegevens:

5. Begeleiding

Noteer de gekozen handelingsplaninhouden op het formulier van blz. 44.

5.1 Begeleiding; technieken

Bij de begeleiding van kinderen met problemen op het gebied van het samenspelen kunt u ook orthopedagogische technieken toepassen. Zie voor de opsomming pagina 49-118.

Bruikbaar voor deze kinderen is de basistechniek:

- 0-1 visualiseren op pagina 51; laat het kind op plaatjes zien welke aspecten van het samenspelen problematische verlopen.

Daarnaast zijn bruikbaar de volgende technieken:

- 3-2 imitatieleren, blz. 80;
- 3-11 directe begeleidingsperiode, blz. 100;
- 3-32 lastbewustzijn op blz. 114.

5.2 Begeleiding; aanvullende mogelijkheden

De aanpak van kinderen die moeite hebben met het samenspelen kent twee niveaus, nl.:

5.2.1. de aanpak uitsluitend gericht op het aanleren van speciale spelvaardigheden;

5.2.2 De totaalaanpak.

5.2.1. De aanpak uitsluitend gericht op het aanleren van speciale spelvaardigheden

Bij deze aanpak gaat u als volgt te werk:

Stap 1 bepaal de aan te pakken deelvaardigheden

Stap 2 maak een strip of laat een strip maken

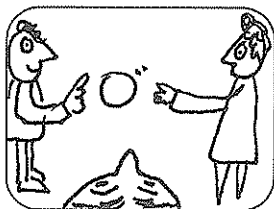
Stap 3 oefen die vaardigheid

Stap 1. Bepaal de aan te pakken deelvaardigheden

Kies uit de lijst met de spelvaardigheden drie spelvaardigheden die bij het kind nog onvoldoende ontwikkeld zijn. Kies van die drie een eerste om mee te beginnen. Zie de lijst hiernaast:

Stap 2. Maak een strip of laat een strip maken

Maak een strip of een afbeelding van die doelstelling. Bijvoorbeeld:

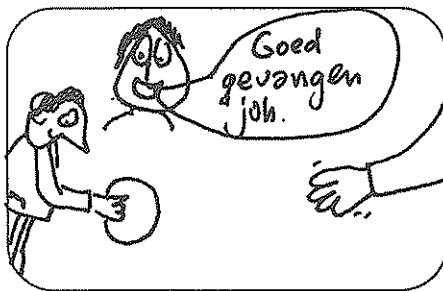
Kijken naar wat anderen doen.

Reageren op wat anderen doen.

De samenspelvaardigheden

1. Initiëren van het samenspelen zoals het vragen of iemand met je wil spelen;
2. Vragen of je met anderen mag spelen/mee mag doen;
3. Reageren op anderen in de vorm van een aansluitende spelreactie en het dus niet naast elkaar spelen, maar met elkaar spelen;
4. Reageren op anderen in de vorm van het verbaal reageren op wat anderen zeggen;
5. Vanuit zichzelf uiten van taal naar de medespeelers;
6. Anderen tijdens het spelen vragen stellen;
7. Onderhouden van oogcontacten;
8. Vragen kunnen stellen en mededelingen kunnen doen;
9. Aanpassen van de taaluitingen aan de rol die het kind speelt;
10. Accepteren van wat anderen doen en het niet steeds afkeuren van het spelgedrag van anderen;
11. Accepteren dat anderen bepaalde materialen gebruiken in de vorm van het niet afpakken van materialen;
12. Zelf spelinitiatieven nemen/spelvoorstellen doen en niet alleen doen wat anderen willen;
13. Accepteren van wat anderen met de materialen doen;
14. Kijken naar wat anderen doen;
15. Aan afspraken kunnen houden;
16. Het hebben van een juiste houding naar anderen toe: vriendelijk zijn, positieve uitspraken doen, toelachen, om anderen lachen (dus niet uitlachen);
17. In kunnen leven in anderen;
18. Problemen tijdens het spelen op kunnen lossen, dus rustig blijven en naar een oplossing zoeken.
19. Neem een specifieke vaardigheid die u hebt gevonden n.a.v. het observeren van het samenspelgedrag.

Iets leuks
zeggen over
de ander.

Stap 3. Oefen die vaardigheid

Nu is het de bedoeling om die vaardigheden te oefenen en aan te leren. Dat doet u door erbij te zijn als het kind met een ander kind aan het spelen is. Mogelijk technieken zijn dan:

Strip bespreken

U neemt de strip en u vertelt dat het er om gaat dat het kind dat gaat leren.

Stil leggen en bespreken

Tijdens het spelen legt u regelmatig het spel even stil en doet u voor hoe het kind die vaardigheid uit moet voeren.

U doet voor hoe je iemand iets kunt vragen of hoe je aan kunt sluiten bij wat de ander speelt. U legt het kind bijvoorbeeld uit dat een ander kind al de moeder is het kind niet in een keer ook de moeder kan zijn en een andere rol moet bedenken. Leer zo de gekozen vaardigheden aan.

Voorstellen doen

U kunt het spel ook gewoon door laten gaan en het kind tips geven of iets influisteren.

Bewust maken

U kunt het kind ook even uit het spel halen en het bewust maken van wat het doet. Daarbij kan het gaan om iets dat ongewenst is, maar ook om de juiste dingen die het kind doet.

Steunen

Geef het kind regelmatig een pluimpje als dat op zijn plaats is.

Stimuleren

U kunt het kind stimuleren en aansporen.

Naar anderen laten kijken.

U kunt ook met het kind naar anderen kijken en het kind wijzen op hoe anderen samenspelen.

5.2.2 De totaalaanpak

In het voorafgaande ging het alleen om het verwerven van de samenspelvaardigheden. Soms is er meer met een kind aan de hand dan gebrekkige sociale vaardigheden bij het spelen. Er is dan een aanvullende begeleiding nodig.

Bekijk welke ander diagnose u uit deze nieuwe gedragsorthotheek nog zult moeten toevoegen en welke aanvullende begeleidingstechnieken en inhouden u aan het aanleren van de vaardigheden zult moeten toevoegen.

6. Ouderadvisering

Uit de map *Tips voor thuis* kunt u nog gebruiken pagina 57, 74, 151, 154.

7. Verder lezen/websites

- Zie orthobeeld Sociale problemen op blz. 645 en verder;
- Zie orthobeeld Spelontwikkelingsproblemen op blz. 693 en verder.

Maatwerk

Vaak hebben kinderen met de kenmerken van dit orthobeeld ook nog allerlei andere vormen van gedragsproblemen. Er kunnen achter dit type probleemgedrag weer andere beelden schuilgaan. In dat geval is het belangrijk om die andere beelden erbij te betrekken. Soms blijkt het bij een bepaald orthobeeld eigenlijk om een ander soort probleem te gaan. Zie over deze vorm van maatwerk pagina 21–40.

Opgelet

De inhoud van deze orthotheek is ontwikkeld voor het gebruik door LEERKRACHTEN in gewoon en speciaal basisonderwijs. (sbo) Soms heeft een ingezette begeleiding te weinig effect en zijn de gedragsveranderingen niet waarneembaar. In dat geval is het raadzaam externe deskundigen in te schakelen, zoals orthopedagogen of psychologen van een schoolbegeleidingsinstituut of van instanties waar de ouders contact mee hebben. Bespreek het beperkte effect met de ouders en overleg wat er nu gedaan gaat worden. Stel ook de vraag of deze school het meest geschikt is voor dit kind.